

Jääkausi | 3

De Geer -moreenimuodostumat

TEHTÄVÄT/FAKTA / Taso 2

Jääkausi | 3

De Geer -moreenimuodostumat

Pitkät ja kapeat saaret ja selänteet ovat tavanomainen näky Merenkurkun saaristossa, mutta harvinaisempia Korkearannikolla. Osaatko arvata, miten ne ovat syntyneet? KUVA: Seppo Lammi

1.

Katso kuvaa ja pohdi kysymyksiä. Voit pohtia asiaa itseksesi tai keskustella siitä muiden kanssa, mutta oikeita vastauksia ei tarvitse tietää. Aikaa on noin 5 minuuttia.

- Oletko nähnyt tällaisia kiviä selänteitä tai saaria jossain? Missä?
- Mitenköhän kivet ovat kasaantuneet moisiksi selänteiksi?

2.

Lue De Geer -moreenimuodostumista kertova teksti.

Käytä omaa kehoasi tai luonnosta löytämäsi materiaalia ja näytä, miltä De Geer -moreenimuodostumat näyttävät. Aikaa on noin 15 minuuttia.

3.

Näytä moreenisi muille ja kerro siitä.

Vastaa esittelyssä seuraaviin kysymyksiin:

- Mistä tunnistaa maisemassa De Geer -moreenimuodostuman?
- Missä ja miten ne ovat syntyneet?

Jääkausi | 3

De Geer -moreenimuodostumat

Oletko käynyt Merenkurkun saaristossa ja nähnyt Svedjehamnin pitkät ja kapeat saaret? Entä oletko nähnyt, miten aaltoilevaa maisema on – aivan kuin isot aallot olisivat jähmettyneet paikoilleen? Pitkiä ja kapeita seläniteitä ja saaria kutsutaan De Geer -moreenimuodostumiksi. Ne syntyivät viimeisen jääkauden aikana, noin 10 000–20 000 vuotta sitten.

JÄÄKAUSI on ajanjakso, jolloin on niin kylmä, että suuri osa maata on jään peitossa. Jää ei sulaa edes kesällä.

De Geer -moreenimuodostumat ovat matalia saaria tai pitkiä seläniteitä. Maailmanperintökohteessa niitä on etupäässä Merenkurkun saaristossa.

KUVA: Christoffer Björklund

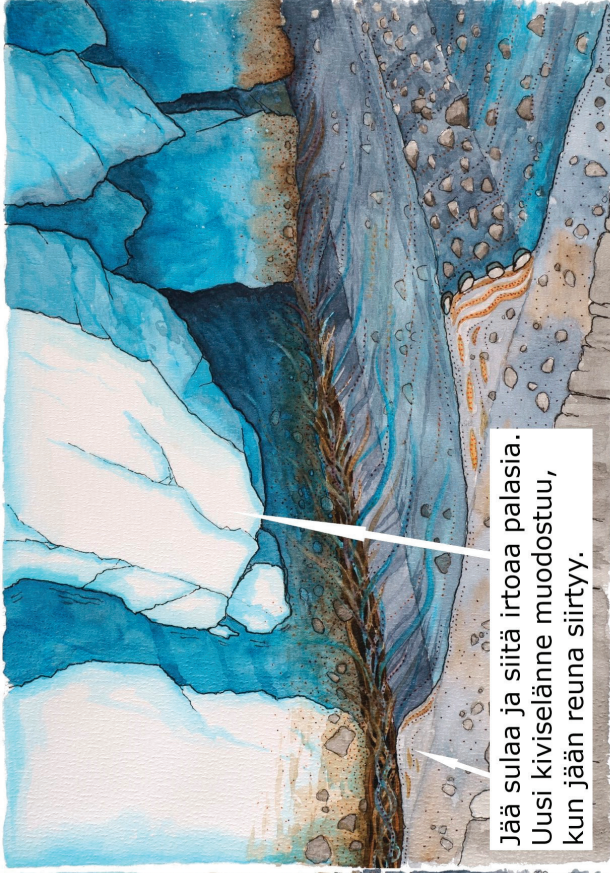
De Geer -moreenimuodostumat muodostuivat, kun mannerjäätikkö alkoi sulaa. Jääkerros oli niin paksu ja raskas, että se ulottui miltei merenpohjaan asti, useita satoja metrejä vedenpinnan alle. Jää halkeili reunoiltaan, ja sulamisvesi valui näistä halkeamista. Sulamisvesi puristi moreenia halkeamiin. Reunoilla jään paine väheni. Jää kohosi hiukan ylöspäin, joten sen ja merenpohjan väliin jäi tyhjää tilaa. Sulamisveden tuoma moreeni päättyi tähän tyhjään tilaan. Jään sulaessa moreenia tuli veden mukana yhä enemmän niin, että se ajan myötä muodostui jään alla pitkäksi ja kapeaksi selänneeksi.

Mannerjäätikön sulaessa jään reuna siirtyi vähä vähältä, ja selänneitä muodostui lisää. Näitä moreeniselänneitä kutsutaan nykyisin De Geer -moreenimuodostumiksi.

Ne ovat yleensä noin viisi metriä korkeita, ja pituus voi olla monta sataa metriä. De Geer -moreeneja muodostui ennen kaikkea tasaisille paikoille. Siksi niitä on Merenkurkun saaristossa paljon mutta Korkearannikolla vain muutamia.

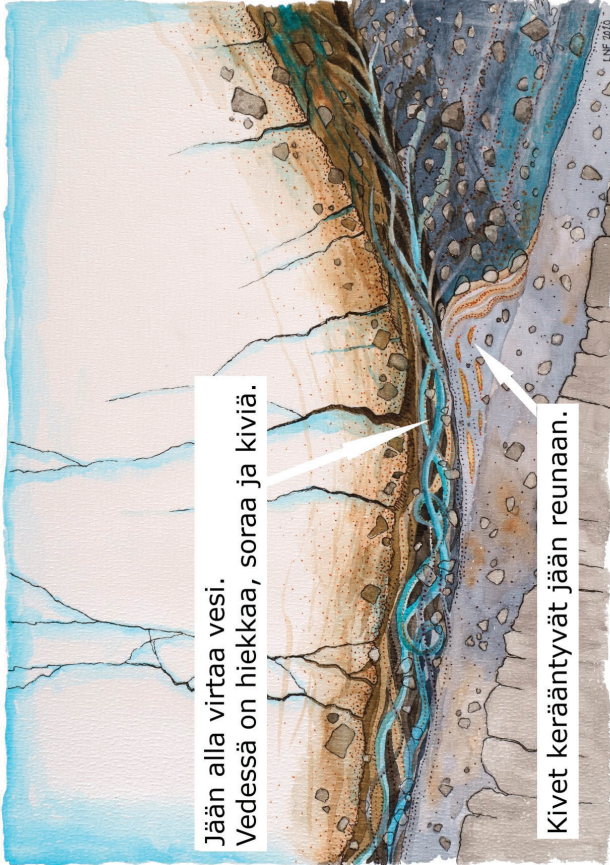
Seuraavalta sivulta näet, miten De Geer -moreeni muodostuu.

MOREENI on sekoitus savea, hiekkaa, soraa, kiviä ja lohkareita, joita mannerjäätikkö aikoinaan kuljetti.

Jään alla virtaa vesi.
Vedessä on hiekkaa, soraa ja kiviä.

Jää sulaa ja siitä irtoaa palasia.
Uusi kiviselänne muodostuu,
kun jään reuna siirtyy.

Kivet kerääntyvät jään reunaan.

Rakennamme talomme kiviselänteiden
päälle. Viijelemme niiden välissä.

Maankohoaminen nostaa kiviselänteet
merenpinnan yläpuolelle.

De Geer -morenimuodostumat syntyvät näin. Sulamisvesi kuljettaa jään alla mukanaan moreenia, joka kerääntyy pitkiksi selänteiksi. Kun jää sulaa, paikalle voi alkaa muodostua uusi selänne hieman kauemmaksi edellisestä selänteestä.

KUVITUS: Liselott Nyström Forsén